

ГРОНА Н.М.
ст. гр. ОЕЕМ-21

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ОСНОВНІ МЕТОДИ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

За умов сучасної української економіки проблема інвестиційних ризиків є особливо гострою через нестабільність податкового законодавства, падіння курсу національної валюти, низьку купівельну спроможність значної частини населення. Тому для капіталовкладників, які мають справу з вітчизняним ринком, особливо важливо ретельно обраховувати можливий вплив інвестиційних ризиків.

Інвестиційний ризик являє собою можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків. Цей ризик необхідно оцінювати, обчислювати, описувати та планувати, розробляючи інвестиційний проект.

За умов ринкової економіки реалізація інвестицій здійснюється суб'єктами різних форм власності і господарювання за рахунок власних або залучених фінансових ресурсів. Тому ефективність інвестиційних процесів, що реалізуються, необхідно аналізувати насамперед з позицій інтересів окремих самостійних учасників інвестиційної діяльності.

У світовій практиці використовується кілька методів оцінки ефективності інвестиційного капіталу та інвестиційних проектів. Широко застосовуються методи розрахунків терміну окупності і середнього прибутку, урахування нинішньої вартості майбутнього прибутку, метод розрахунку прибутку. Для порівняння різних варіантів інвестиційних проектів можна розрахувати деякі показники, такі як: чиста теперішня вартість, індекс доходності, внутрішня норма рентабельності та ін.

Метод розрахунку терміну окупності зводиться до обчислення періоду обертання, за який інвестиції окупаються і починають приносити прибуток.

Таким чином, термін окупності — це період, необхідний компанії для відтворення її початкової інвестиції. Він визначається діленням початкових капітальних вкладень на надходження грошових коштів, отриманих у результаті або збільшення доходів, або економії на витратах. Цей метод найбільш простий і широко використовується у

світовій практиці, але він не передбачає часової впорядкованості грошових надходжень.

Алгоритм розрахунку терміну окупності залежить від рівномірності розподілення запланованих доходів від інвестицій. Якщо дохід розподіляється по роках рівномірно, то термін окупності визначається діленням витрат на розмір річного доходу від інвестиції. Якщо ж прибуток розподілено нерівномірно, то термін окупності визначається прямим підрахунком кількості років, на протязі яких інвестиція буде відтворена.

При використанні методу розрахунку середнього прибутку необхідно визначити його відношення до середніх інвестицій за період реалізації проекту. При цьому вибирають проекти з вищою рентабельністю при однаковому періоді часу використання проекту. Однак, при використанні цього методу не враховується теперішня вартість майбутнього проекту. Чиста теперішня вартість є різницею між теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків, що надходять у результаті реалізації проекту, і сумою першочергової інвестиції. Теперішня вартість грошового потоку визначається з використанням так званої середньозваженої вартості капіталу в якості облікової ставки. Середньозважена вартість капіталу відображає вартість усієї сукупності джерел фінансування проекту. Але при використанні середньозваженої вартості капіталу як норми прибутку для аналізу і вибору інвестиційного проекту існують проблеми. Оскільки середньозважена вартість капіталу відображає поточну вартість сукупності джерел, що фінансують звичайні для підприємства капіталовкладення, то у випадку, коли інвестиційний проект виходить за межі звичайної для підприємства діяльності, він має вже інші «ризики».

В цій ситуації середньозважена вартість капіталу не може бути використана як необхідна норма капіталу, тому що вона не враховує відмінності рівнів ризику інвестиційних проектів.

Коефіцієнт або індекс рентабельності являє собою відношення загальної поточної вартості майбутніх грошових потоків до первісної вартості інвестиції. Цей коефіцієнт використовується як засіб розташування інвестицій у порядку зменшення їх привабливості. Якщо коефіцієнт рентабельності більший за одиницю, то даний інвестиційний проект варто прийняти.

Внутрішня норма рентабельності визначається як ставка відсотка, що урівнює первісну інвестицію з поточною вартістю майбутнього

грошового потоку. Перевага цього метода полягає в тому, що він враховує вплив часу на вартість грошових потоків, а значить є більш точним і реальним. Але, разом з тим, цей метод є більш затратним у розрахунках, особливо, коли надходження грошових потоків неоднакові.

Крім того, існує ще один метод, який враховує взаємозв'язок між ризиком і доходністю інвестицій. Цей метод називається - «пряма фондового ринку». Згідно цього методу, більш ризикові проекти мають вищу необхідну норму прибутку, тобто базова норма прибутку, збільшується на величину так званої премії за ризик. Премія за ризик — це додаткова необхідна ставка доходу, яку повинно отримувати підприємство від інвестиційних вкладень понад безпечну ставку. Безризикові інвестиції мають безризикову (базову) норму прибутку.

Щоб визначити міру ризику проекту, можна використовувати бета-коефіцієнт, який виражає ринкову чутливість інвестицій, характеризуючи зміну доходів від капіталовкладень. Якщо бета коефіцієнт дорівнює одиниці, то це означає, що зміни доходності від інвестиційного проекту точно повторюють зміни ситуації на ринку. Якщо бета-коефіцієнт має значення менше за одиницю, то це свідчить, що проект має низький рівень ризику. Але, якщо бета-коефіцієнт буде мати значення, більше за одиницю, то це буде означати, що даний інвестиційний проект має високий рівень ризику і на доходи від цього проекту можуть достатньо сильно впливати навіть незначні зміни ситуації на ринку.

Розглянуті методи визначення ефективності інвестиційних проектів за умов ризику та невизначеності, як правило, краще використовувати комплексно для оцінки проектів. Визначення економічної ефективності інвестиційного проекту вимагає детального аналізу та оцінки всієї техніко-економічної і фінансової інформації, зібраної на попередньому етапі досліджень. Оцінка витрат і доходів провадиться в межах розрахункового періоду з урахуванням тривалості створення, експлуатації та ліквідації проекту, а також з урахуванням можливостей досягнення бажаного прибутку.

Таким чином, як результат вищенаведеного можна виділити основні вимоги до аналітичної роботи по визначенню економічної ефективності інвестиційних проектів в умовах ризику та невизначеності:

— послідовність оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання визначає доцільність здійснення аналізу останньої на

кількісному та якісному рівнях;

- отримання комплексних оцінок інвестиційної привабливості потенційних об'єктів інвестування зумовлює доцільність використання переліку стандартизованих показників для аналізу їх ефективності;
- вихідні дані для розрахунку ефективності проекту повинні містити інформацію про прямі виробничі витрати, про накладні витрати, про ціни на продукцію, послуги, про структуру інвестиційних витрат та про джерела надходжень інвестиційних коштів;
- вихідні дані повинні забезпечувати можливість реструктурування розгорнутого у часі потоку платежів;
- для можливості співставлення різних за часом платежів їх необхідно звести за допомогою дисконтування до однієї дати;
- при проведенні оцінки економічної ефективності інвестиційного проекту обов'язково необхідно враховувати фактор ризику.

Література:

1. Adamyk O. Audit of Accounting Staff in Computer-Based Environment // Economic and social development of Ukraine in XXI century: national vision and globalization challenges: Collection of scientific articles/ – Draft2Digital Publishing House, 2017. – 185 p. ISBN 978-0-692-87589-6. – P. 152-153.

2. Lendyuk T., Sachenko S., Rippa S., Sapojnyk G. (2015) Fuzzy rules for tests complexity changing for individual learning path construction // 2015 IEEE 8th International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications (IDAACS). – 2015.

3. Панасюк В.М., Черешнюк О.М., Лендюк Т.В. Аналіз ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств із використанням економіко-математичного моделювання // Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи: [матеріали XV Міжнародного наукового семінару, Київ – оз. Світязь, 4–8 липня 2016 року] / за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка; Національна академія управління; Міжнародна академія інформатики. – К.: Національна академія управління, 2016. – 324 с.

4. Саченко С.І., Будник Л.А. Внутрішній контроль як засіб підвищення економічної безпеки бізнесу // Галицький економічний вісник. – 2011. – С. 191-194